

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Riho Tell
Tapa Vallavalitsus
vallavalitsus@tapa.ee

Teie 07.01.2026 nr 8-1/26/1-1/

Meie 26.01.2026 nr 2-10/27766-8

Leppetrahvi nõue koostöölepingu nr 2-10/37663-1
olulise rikkumise eest

Sotsiaalkindlustusamet jääb enda senise seisukoha juurde ja käsitleb Tapa Vallavalitsuse koostöölepingu nr 2-10/37663-1 ennetähtaegset ülesütlemist lepingu olulise rikkumisena, kuna ülesütlemist ei ole põhjendatud mõjuva põhjusega VÕS § 196 tähenduses ega ole esitatud asjaolusid, mis õigustaksid lepingu erakorralist lõpetamist.

Selgitame täpsustavalt

1. Lepingu rikkumise puudumine

Tapa Vallavalitsuse vastuväide, mille kohaselt Sotsiaalkindlustusamet ei andnud ülesütlemisavaldusele selgesõnalist vastust, vaid esitas 02.12.2025 lepingu muutmise ettepaneku, on õiguslikult ja faktiliselt eksitav.

Sotsiaalkindlustusamet palus korduvalt lepingu ennetähtaegset ülesütlemist sisuliselt põhjendada, algatas ja korraldas asjaolude selgitamiseks kohtumise, tegi ettepanekuid lepingu jätkamiseks ning hoiatas Tapa Vallavalitsust võimaliku leppetrahvi kohaldamise eest. Selline käitumine on kooskõlas VÕS § 108 lg-ga 1 ja § 196 lg-ga 2, mille kohaselt on lepingu rikkumise korral esmane õiguskaitsevahend täitmisenõue, mitte kohene lepingu lõpetamine.

Teie vastuväites viidatud lepingu lisa nr 2-10/37663-2 aluseks on seisuga 30.10.2025 läbi viidud teenuskohtade vahehindamine, mis tuleneb projekti konkursi tingimustest ja teenusmodeli kirjeldusest ning hõlmab kõiki ISTE projekti kaasatud KOVe. Tavapärane teenuskohtade vahehindamise tulemusel lepingu lisa vormistamine ja Tapa Vallavalitsusele edastamine (millega vähendati teenuskohtade arvu ja lepingu mahtu) sattus samale ajale, kui toimus paralleelselt lepingu ülesütlemisega seonduv kirjavahetus.

Leppetrahvi ei ole kohaldatud lepingu lisa allkirjastamata jätmise eest ega ole leppetrahvi nõuet sellisel alusel esitatud. Samuti ei saa allkirjastamata lepingu lisa alusel vähendatud lepingumahtu võtta arvesse leppetrahvi arvutamisel.

Kuigi VÕS ei kohusta ühtki lepingupoolt lepingut lõpmatult täitma, peab pool arvestama lepingu rikkumisest tulenevate tagajärgedega juhul, kui leping öeldakse üles ilma mõjuva põhjuseta. Käesoleval juhul ei põhjendanud Tapa Vallavalitsus lepingu ülesütlemist sisuliselt ning lõi olukorra, kus teenus lõpetati täielikult, kuigi lepinguline ja faktiline alus teenuste jätkamiseks siiski esines.

Lepingu erakorraline ülesütlemine ilma mõjuva põhjuseta kujutab endast lepingu olulist rikkumist VÕS § 196 tähenduses. Mõjuv põhjus peab olema selline, mis lepingu eesmärgi ja poolte varasemaid käitumisi arvestades muudab lepingu edasise täitmise ülesütteleja jaoks ebamõistlikuks. Pelgalt üldsõnaline viide koostöötahte puudumisele või sisuliste asjaolude avamata jätmisele ei vasta mõjuva põhjuse standardile.

Riigikohtu praktika kohaselt tuleb otsustada, kas mõjuv põhjus esineb, hinnates muu hulgas:

- rikkumise tagajärgi teisele lepingupoolele,
- lepingu eesmärki ja kestust,
- seda, kas rikkumine on kõrvaldatav ning
- kas ülesütleva poole huvi kaalub üles lepingu jätkamise vastu oleva teise poole huvi.

Pikaajaliste ning avalikku huvi teenivate lepingute puhul, sh sotsiaalteenuste osutamise ja arendusprojektide raamistikus, on mõjuva põhjuse olemasolu hindamise kriteeriumid rangemad ning ülesütlemine eeldab kõrgendatud põhjendatust. Käesoleval juhul sellised asjaolud puudusid, mistõttu on lepingu ülesütlemine käsitatav põhjendamatu ning sellest tulenevad lepingulised tagajärjed, sealhulgas leppetrahvi kohaldamine, õiguspärased.

2. SKA leppetrahvi käsitus on vastuolus lepingu ja hea usu põhimõttega

Sotsiaalkindlustusameti hinnangul ei olnud Tapa Vallavalitsuse käitumine kooskõlas hea usu ja mõistlikkuse põhimõttega (VÕS § 6), arvestades lepingu eesmärki, lepingu täitmise senist kulgu ning Sotsiaalkindlustusameti valmisolekut lepingulist koostööd jätkata.

Riigikohtu praktikas on korduvalt rõhutatud, et lepingu ülesütlemisel tuleb hea usu põhimõtet järgida eriti pikaajalistes või avaliku huviga seotud lepingutes. Pikaajaliste ja püsivat teenust käsitlevate lepingute puhul on lepingu erakorralise ülesütlemise põhjendamisstandard kõrgendatud (RKTko 3-2-1-51-14, p 16).

Kogu kirjavahetus peale ülesütlemisavaldust toimus Sotsiaalkindlustusameti initsiatiivil ja Sotsiaalkindlustusamet sai tahtest leping üles öelda aru, kuid loodeti läbirääkimiste käigus saavutada lepingu täitmine, kuna lepingu ülesütlemise alused puudusid. VÕSi ja hea usu põhimõtte kohaselt on esmane nõue alati täitmisenõue.

Arusamatuks jääb, mida peab Tapa Vallavalitsus õigeaegseks vastuseks ülesütlemisavaldusele arvestades, et Sotsiaalkindlustusamet asus asjaolusid täpsustama vähem kui 10 päeva peale avalduse saamist.

3. Teenuse osutamise jätkamine ei välista lepingu rikkumise tuvastamist

Projektis osalejatele jätkati teenuse osutamist kuni 16.12.2025, kuid see ei toimunud lepingu eesmärgi täitmise jätkamiseks, vaid üksnes seetõttu, et korraldada osalejate suunamine projektist välja pärast Tapa Vallavalitsuse otsust leping ühepoolsest lõpetada. Teenuse osutamise lõpetamine ning osalejate väljaviimine projektist oli otseselt tingitud lepingu ülesütlemisest ega olnud seotud teenusvajaduse objektiivse äralangemise või projekti sisulise lõppemisega.

Selline osaline ja ajaliselt piiratud teenuse osutamine ei välista lepingu rikkumise tuvastamist ega muuda lepingu ülesütlemist tagantjärele õiguspäraseks. VÕS § 116 lg 1 kohaselt ei kao lepingu rikkumine asjaolu tõttu, et lepingut täidetakse osaliselt või lühiajaliselt pärast rikkumise toimepanemist.

Riigikohtu praktika kohaselt ei välista lepingu rikkumise tuvastamist asjaolu, et lepingupool täitis kohustust osaliselt või ajutiselt pärast rikkumise toimepanemist (RKTko 3-2-1-43-14, p 14; RKTko 3-2-1-79-09, p 12). Rikkumise olulisust hinnatakse eeskätt lepingu eesmärgi saavutamise seisukohast, mitte üksnes formaalse tegevuse jätkumise alusel (RKTko 3-2-1-43-14, p-d 12–14; RKTko 3-2-1-100-12, p 15).

Käesoleval juhul jäi lepingu põhieesmärk – teenuste osutamine projekti kavandatud mahus ja kestuses ning ISTE teenusmodeli toimivuse hindamine kogu projekti perioodil – täitmata Tapa Vallavalitsuse põhjendamatu lepingu ülesütlemise tõttu.

Sotsiaalkindlustusameti ootus oli, et teenust osutatakse veel üle aasta tulenevalt sellest, et osalejatel oli ning on jätkuvalt abi ja toetusvajadus.

4. Leppetrahvi proportsionaalsus

Sotsiaalkindlustusamet on leppetrahvi nõuet proportsionaalselt kaalunud ning rakendanud seda oluliselt vähendatud määras. Lepingu punktis 6.5 sätestatud maksimaalsest 30% leppetrahvist on nõutud üksnes 15%, arvestades, et lepingut täideti ligikaudu pool kokkulepitud perioodist.

Selline vähendamine vastab VÕS § 162 lg-le 1, mille kohaselt on kohtul (ja lepingupoolel) õigus vähendada ebamõistlikult suurt leppetrahvi, võttes arvesse rikkumise laadi, ulatust ja lepingu täitmise määra.

Sotsiaalkindlustusamet põhjendas leppetrahvi nõude esitamisel 15% nõude rakendamist ning on välja toodud, et vaatamata sellele, et lepingu eesmärgid jäid täielikult saavutama, vähendas Sotsiaalkindlustusamet juba leppetrahvi maksimaalsest võimalikust poole võrra. Arvestada tuleb ka seda, et kogu projekti eesmärk ei olnud pelgalt inimestele teenuse osutamine, vaid ISTE mudeli toimivuse hindamine kogu projekti perioodi vältel.

5. Kokkuvõte ja tasaarvestus

Sotsiaalkindlustusamet jääb esitatud leppetrahvi nõude juurde ning kohaldab 15% leppetrahvi lepingu hinnast ehk 11 489 eurot, lähtudes koostöölepingu punktist 6.5 ja rikkumise olulisusest. Nõue on juba vähendatud proportsionaalselt poole võrra maksimaalsest võimalikust sanktsioonist, arvestades lepingu osalist täitmist.

Sotsiaalkindlustusamet teavitab, et leppetrahvi nõue tasaarveldatakse VÕS § 197 alusel.

Tasaarveldamisele kuulub 15.01.2026 esitatud arve nr 940013 summas 1480,95 eurot (detsember 2025 teenuskomponendid ja koordineerimistasu) ning 2026. aasta jaanuarikuu koordineerimistasu 320,95 eurot.

Sotsiaalkindlustusamet palub Tapa Vallavalitsusel esitada 2026. aasta jaanuarikuu eest arve koordineerimistasu osas kogusummas 320,95 eurot esimesel võimalusel, kuid mitte hiljem, kui 7. veebruariks 2026.

Tasaarvestuse maksimaalne summa on leppetrahvi nõude alusel 1801,90 eurot ning pärast tasaarvestust jääb leppetrahvi tasumisele kuuluvaks summaks eelduslikult 9687,10 eurot.

Kuna leppetrahvi nõude lõplik suurus ja tasaarveldatavate arvete kogusumma selgub peale viimase arve laekumist, anname Teile leppetrahvi lõplikust jäägist ja tasumise korrast teada pärast vastavate arvutuste lõpuleviimist. Täpsema info koos maksejuhistega edastame Teile esimesel võimalusel.

(allkirjastatud digitaalselt)
Maret Maripuu
peadirektor

Viktooria Iljin
58867716, viktooria.iljin@sotsiaalkindlustusamet.ee